

#fanoebike



Temarute: Atlantvolden (26 km)



Denne cykeltur fører jer rundt til nogle af de mest markante anlæg, der blev opført af den tyske besættelsesmagt under 2. Verdenskrig.

Mange steder på Fanø ses stadig grå beton bunkere spredt rundt i klitterne. Det er resterne af Atlantvolden, et kæmpe forsvarsværk fra Nordnorge til Spanien, som det tyske forsvar opførte under 2. Verdenskrig for at forhindre en invasion fra de vestlige allierede.

Udarbejdet med støtte fra Erhvervsstyrelsens Landdistriktspulje.

Danmark blev besat af Tyskland fra 9. april 1940 og frem til 5. maj 1945. Besættelsen foregik uden de store krigshandlinger, og besættelsen var primært et led i erobringen af det strategisk vigtige Norge, samt indsejlingsforholdene til Østersøen.

Opførelsen af et kæmpestort forsvarsanlæg langs hele Europas kyst tog fart for at forhindre en kommende invasion fra de allierede (Storbritannien, Canada og USA). I Danmark var det især Hanstholm og Esbjerg, som var strategisk vigtige. Der blev derfor opført store forsvarsværker omkring disse havne. Mellem Ringkøbing Fjord og Ribe blev der fra december 1942 og frem til krigens afslutning opført omkring 1.300 bunkers.

Fanøs placering ved indsejlingen til Esbjerg Havn medførte, at der blev opført godt 300 bunkers, betonveje, kanoner, jernbaner, jordstillinger, pansergrave, barakbyggerier etc. Hovedparten er placeret på øens nordlige og midterste del. Befæstningen omfattede et større antal kyst- og luftværnsbatterier, fra Pælebjerg (Pælebjerg stillingen) og mod nord til Vesterhavs batteriet og Grådyb stillingen samt Marineflakbatteri Nord (nord for Nordby). Desuden blev der opført kystforsvarsstillinger, radarstationer, barakker til tropperne, udlagt 49.000 miner samt store søminefelter mod vest. De tyske besættelses tropper på Fanø udgjorde ca. 2.300 mand, hvortil kom godt 1.275 danske arbejdere, der deltog i bunkerbyggeriet.

Fanø forblev et relativt fredeligt sted under hele krigen. Flakbatterierne, som blev brugt til at beskyde fjendtlige fly, kom dog i anvendelse flere gange, specielt i forbindelse med et dagsangreb på Esbjerg Militære Flyveplads den 27. august 1944. Her blev 5 allierede fly skudt ned.

1. Flak Nord



Cykelvejledning:

Fra havnen cykler du mod nord 250 m. Herefter til venstre ad Batterivej, som kort efter bliver til Vesternasen, som er en markvej. Efter 800 m passerer du et dige og efter dette holder du til venstre.

Efter yderligere 400 m, deler markvejen sig igen, og du holder til højre. Efter yderligere 175 m kommer du til bunkeranlægget Flak Nord.

Stedbeskrivelse:

Gennem hele krigen lå der et flakbatteri for enden af Vesternasen. Et flakbatteri havde til opgave at beskyde fjendtlige fly. Sammen med lignende batterier i Esbjerg udgjorde de forvaret mod flyangreb mod Esbjerg Havn. I starten var batteriets 4 kanoner placeret ved skoven, men da man i 1943/44 fik bygget bunkere, blev de opstillet på det sted, hvor man i dag kan se resterne.

Anlægget bestod af 4 bunkere med flakkanoner, en ildleder bunker, som koordinerede de fire kanoners indsats, 2 meget store ammunitionsbunkere, 2 mandskabsbunkere til henholdsvis 20 og 9 mand, en lille sanitetsbunker. Samt endelig 3 mortar/maskingeværbunkere, der havde til formål at forsvare mod landangreb på flakbatteriet.

2. Vesterhavsbatteriet



Cykelvejledning:

Fra Flak Nord cykler du tilbage til Nordby ad Vesternasen. Drej til højre ad Toften og efter yderligere 75 m drej til venstre og fortsæt ad Ved Krotoften/Vestervejen 1,5 km til den møder Strandvejen. Her svinger du til højre og cykler 1,7 km til Fanø Bad. Her drejer du til højre ad Golfvejen. Efter 1,3 km på den delvis gruslagte og delvis betonbelagte vej, går en stikvej ind til venstre. Her ligger det tidligere Hærkystbatteri, "Vesterhavsbatteriet".

Stedbeskrivelse:

Vesterhavsbatteriet var placeret ved nordenden af golfbanen. Det blev anlagt i 1941 beskyttet af jordvolde, men blev i perioden 1942-44 udvidet med betonbunkere. Sammen med "Gneissenau" stillingen havde den til formål at stå for kystforsvaret og indsejlingen til Esbjerg havn. Batteriet var bemanded med enheder fra den tyske hær og

bestod primært af ældre kanoner erobret fra franskmændene. Da stillingen var fuldt udbygget i 1944 bestod batteriet af 20 svære bunkere og 12 mindre svære bunkere. Til forsvar af batteriet var der 2 mindre kanonstillinger, pigtrådsspærringer og minefeller.

3. Grådyb "Gneissenu"



Cykelvejledning:

Fra Vesterhavs batteriet cykler du videre mod nord ad Golfvejen. Efter 800 m går endnu en stikvej til venstre til Grådyb batteriet.

Stedbeskrivelse:

Grådyb "Gneissenu" batteriet er opkaldt efter det tyske slagskib, der sammen med søsterskibet Scharnhorst opererede i perioden 1940-42. Under et dokophold blev Gneissenu så skadet, at skibet måtte kasseres og kanonerne anvendt til kystforsvar flere steder, herunder på Fanø. De 4 stk. 15 cm kanoner fra skibet var de største operationelle kanoner i kystforsvaret omkring Esbjerg. De havde en rækkevidde på 22 km og kunne beskyde både Blåvands Huk, Mandø og Varde.

Det fuldt udbyggede anlæg stod først færdigt få måneder før krigens slutning, men bestod da af 2 kanonbunkere med hver 2 kanoner, 1 ildlederbunker, 2 ammunitionsbunkere og 7 mandskabsbunkere med plads til i alt 100 soldater fra den tyske marine.

4. Torp plantage (Infanteri støttepunkt)



Cykelvejledning:

Fra Grådyb batteriet cykler du tilbage til Fanø Bad. Her drejer du til venstre ad Strandvejen og straks efter til højre ad Dalen. Efter 800 m ender Dalen i Nybyvej. Her drejer du til venstre og cykler på Nybyvej op ad en stejl bakke 600 m til Torp Plantage, der ligger på venstre hånd.

Stedbeskrivelse

I og omkring Torp Plantage blev der oprettet en infanteristilling. Stillingen skulle stå for forsvar mod angreb fra land mod Flak Nord, Vesterhavs batteriet og Grådyb batteriet. Derfor blev der anlagt en lang række stillinger i øst-vest gående retning mellem Nybyvej og Strandvejen.

Da stillingen stod færdig i slutningen af 1944, bestod den af 35 svære bunkere og et antal mindre svære bunkere til maskingevær og mortér stillinger. I selve Torp plantage kan beses både mortér-, mandskabs- og maskingeværbunkere.

5. Halen



Cykelvejledning:

Fra Torp plantage cykler du videre på Nybyvej og efter 135 m drejer du til højre og fortsætter ad Larses Toft. Efter 900 m ender Larses Toft i Kirkevejen. Her drejer du til højre ad cykelstien og efter 400 m drejer du til venstre ad Kapelvej. Efter 450 m ender Kapelvej i Postvejen. Du drejer til venstre mod nord og straks efter krydses Postvejen og du fortsætter ad Klingebjergvej. Efter 1,7 km drejer du til venstre ad grusvejen Halevejen. Efter 2,6 km ender vejen ved bunkeranlægget.

Stedbeskrivelse:

Stillingen ved Halen var et flakbatteri med 2 lette flak kanoner. Det særlige ved Halen stillingen er, at sanderoderingen har fritlagt den ene flakbunker, så man kan få et indtryk af størrelsen og de store mængder beton, der er blevet anvendt. For bunkerne ved Halen blev der således brugt 1000 m³ beton.

6. Tilbage til Færgen



Cykelvejledning:

Fra bunkeranlægget cykler du samme vej tilbage til Postvejen. Postvejen krydses og du fortsætter på cykelstien 3,1 km mod nord tilbage til Færgen.